بسم الله الرحمن الرحيم

نقش بازآفرینی شهری
در احیای بافت تاریخی کرمانشاه
و ارتقای گردشگری و اقتصاد

دبیرخانه منطقه سه بازآفرینی شهری کشور

شامل استان های ایلام ، لرستان ، کردستان و کرمانشاه که بعنوان رئیس دبیرخانه معرف حضور میباشد

ریاست دبیرخانه منطقه سه بازآفرینی شهری با جناب آقای مهندس رسول حیدری رئیس سازمان عمران و بازآفرینی شهری شهرداری کرمانشاه می باشد که بطور مختصر اشاره ای به رزمه ی ایشان خواهیم داشت

مدرک تحصیلی: مهندسی عمران/عمران -کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

سوابق شغلی:

- مدیریت کارگاه های ارتش جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۶-۱۳۷۴
- مدیریت فنی سازمان عمران شهرداری کرمانشاه ۱۳۸۷-۱۳۷۷
- ناظر پروژه های عمرانی شهرداری منطقه ۴ کرمانشاه ۱۳۸۸-۱۳۸۷
- مسئول عمران شهرداری منطقه ۶ کرمانشاه ۱۳۹۰-۱۳۸۸
- مشاور عمرانی شهرداری منطقه ۶ کرمانشاه ۱۳۹۲-۱۳۹۰
- شهردار منطقه ۷ کرمانشاه ۱۳۹۳-۱۳۹۲
- شهردار منطقه ۵ کرمانشاه ۱۳۹۵-۱۳۹۳
- مدیر عامل سازمان عمران شهرداری کرمانشاه ۱۳۹۷-۱۳۹۵
- شهردار منطقه ۳ کرمانشاه ۱۳۹۸-۱۳۹۷
- رئیس سازمان عمران و بازآفرینی فضاهای شهری شهرداری کرمانشاه از سال ۱۳۹۸ تا پایان سال ۱۴۰۱
- ناظر عمرانی حوزه معاونت امور عمرانی از سال ۱۴۰۱ تا سال ۱۴۰۳
- رئیس سازمان عمران و بازآفرینی فضاهای شهری شهرداری کرمانشاه از سال ۱۴۰۳ تا کنون
- رئیس دبیرخانه انتقال تجارب برتر بازآفرینی منطقه ۳ کشور شامل استانهای :کرمانشاه، لرستان، کردستان، ایلام در سالهای ۱۴۰۴و ۱۴۰۵

ویژگی‌های منطقه سه
پوشش جغرافیایی: غرب ایران، مناطق کوهستانی و تاریخی
چالش‌ها:
پراکندگی جمعیت و دسترسی محدود به برخی بافت‌های تاریخی
فرسودگی شدید بافت‌های مرکزی
کمبود سرمایه‌گذاری خصوصی و مشارکت مردمی در بازآفرینی
فرصت‌ها:
وجود بناها و محله‌های تاریخی ارزشمند
پتانسیل گردشگری فرهنگی و تاریخی
امکان جذب سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی با توجه به برنامه‌های ملی بازآفرینی

رویکرد سازمان

رویکردی اجتماع محور با تقویت و اهمیت دادن به نقش نهادهای مدنی در عرصه تصمیم سازی و تصمیم گیری
سیاستهای سنوات گذشته شهرداری کرمانشاه در احیاء و نوسازی بافتهای ناکارآمد شهری متکی بر رهیافت های دستوری ، یکسویه از بالا به پایین و تمرکز گرا
نحوه عملکرد و دیدگاه سازمان بهسازی و نوسازی شهرداری کرمانشاه نسبت ب بافت فرسوده شهر کرمانشاه
سازمان بهسازی و نوسازی شهرداری کرمانشاه (که در چارچوب سیاست‌های بازآفرینی شهری فعالیت می‌کند) دیدگاهی چندوجهی نسبت به بافت فرسوده دارد، با تمرکز بر بهبود کیفیت زندگی، ایمنی و توسعه شهری :

این سازمان بافت فرسوده را نه فقط یک مسئله کالبدی بلکه یک چالش اجتماعی و زیست‌محیطی می‌داند و تلاش می‌کند تا با طرح‌های بهسازی، ایمنی و کیفیت زندگی ساکنان را ارتقا دهد .

در رویکرد شهرداری برای نوسازی، بسته‌های تشویقی و تسهیلات خاص برای مالکان و سرمایه‌گذاران در بافت‌های فرسوده تعریف شده تا افراد به بازسازی و بهبود منزل و محل کسب خود ترغیب شوند .

این نهاد همچنین با همکاری دیگر دستگاه‌های اجرایی، به دنبال آماده‌سازی زیرساخت‌ها (معابر، خدمات شهری) و گسترش حضور بخش خصوصی در پروژه‌های احیاست، تا فرآیند نوسازی سرعت و قابلیت اجرایی بیشتری پیدا کند .

سازمان بهسازی ضمن توجه به محدودیت‌های بافت‌های تاریخی و ارزش‌های فرهنگی، تلاش می‌کند تا با طرح‌های بازآفرینی هماهنگ با هویت تاریخی، هم حفظ میراث و هم ارتقای کیفیت زندگی ساکنان را ممکن سازد .

بر اساس اعلام رسمی مقامات شهری و برنامه‌ریزی، حدود ۱,۲۰۰ هکتار از مساحت کل شهر کرمانشاه به عنوان بافت تاریخی تعریف شده که می‌تواند بیش از یک بخش از مرکز تاریخی و ابنیه ارزشمند آن را در بر گیرد .

- همچنین در مطالعات تخصصی، حدود ۳۰۰ هکتار بافت شهری در بافت تاریخی مرتبط با ارزش‌های میراثی احصا شده است

اقدامات سازمان بازآفرینی شهرداری در بافت تاریخی:

ساماندهی و محوطه‌سازی فضاهای تاریخی با هدف تسهیل گردشگری، ارتقای کیفیت منظر شهری و معرفی هویت تاریخی به بازدیدکنندگان انجام شده است، از جمله ایجاد گذرهای گردشگری و احیای بناهای ارزشمند .

تبدیل بناهای تاریخی به کاربری‌های فعال مانند اقامتگاه‌های سنتی و مجتمع‌های گردشگری برای استفاده عمومی، که هم حفظ بنا را تضمین می‌کند و هم به درآمدزایی می‌انجامد .

همکاری بین‌بخشی با میراث‌فرهنگی و توسعه گردشگری استان جهت افزایش مشارکت سرمایه‌گذاران و تعریف پروژه‌های مشترک در بافت تاریخی برای بهبود وضعیت اقتصادی و فرهنگی این محدوده .

برنامه‌ریزی برای تهیه طرح‌های ویژه برای حفاظت از بافت تاریخی با هدف ایجاد مشوق‌های تشویقی اقتصادی و تثبیت ساکنان در داخل این بافت، در چارچوب سیاست‌های بازآفرینی شهری .

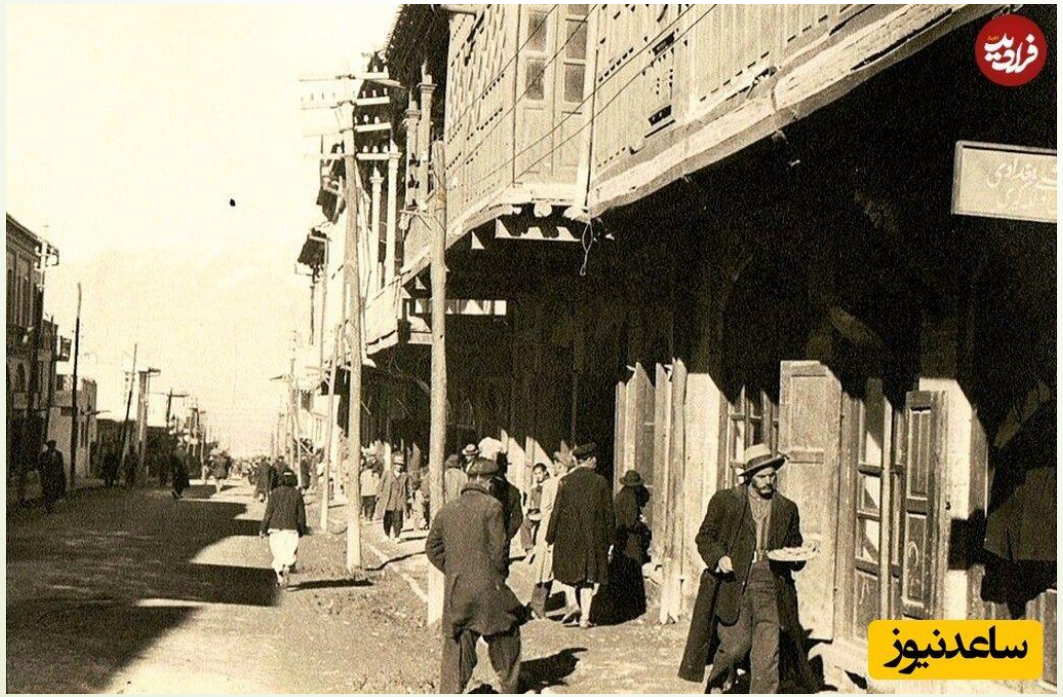
در بافت تاریخی کرمانشاه تاکنون ساماندهی و محوطه‌سازی مشخص و رسمی به‌صورت پروژه‌های متمرکز در چند نقطه کلیدی انجام شده یا در حال اجراست

تاریخ کرمانشاه

کرمانشاه یکی از کهن‌ترین شهرهای ایران است که هسته تاریخی آن در محدوده مرکز شهر فعلی شکل گرفته؛ جایی که در گذشته تمام حیات شهری، اداری و اقتصادی در همان محدوده متمرکز بوده است. این مرکز تاریخی به‌واسطه قرارگیری در مسیرهای ارتباطی غرب ایران، نقش مهمی در تبادلات تجاری و فرهنگی داشته است. وجود بازارهای سنتی به‌عنوان ستون فقرات اقتصاد شهری و ابنیه تاریخی ارزشمند مانند کاروانسراها، مساجد و خانه‌های تاریخی، نشان‌دهنده پیوستگی زندگی اقتصادی، اجتماعی و معماری در این بخش از شهر است. این ظرفیت‌ها امروز می‌توانند پایه‌ای مهم برای بازآفرینی شهری، توسعه گردشگری و احیای اقتصاد محلی باشند

مراکز شهر با عناصر معماری و سنتی و قدیمی و ارزشمند و نحوه شکل دهی ب گسترش شهر
مراکز تاریخی شهرها معمولاً با مجموعه‌ای از عناصر معماری سنتی و ارزشمند مانند بازار، مسجد جامع، کاروانسرا، حمام و میدان مرکزی شکل گرفته‌اند که هسته اصلی سازمان فضایی شهر را می‌سازند. این عناصر علاوه بر کارکردهای مذهبی و اقتصادی، نقش محوری در سامان‌دهی روابط اجتماعی و حرکت شهری داشته‌اند. گسترش شهر به‌صورت تدریجی و ارگانیک از همین هسته مرکزی انجام شده و محلات مسکونی در پیوند مستقیم با مراکز خدماتی و تجاری شکل گرفته‌اند. این الگو باعث انسجام کالبدی، خوانایی فضایی و تداوم هویت تاریخی شهر در فرآیند توسعه شده است.

تاثیر بازار سنتی و امکان تاریخی معماری مهم در مرکز شهر و گذرها و مردم و فرهنگ و اجتماع
بازارهای سنتی و ابنیه تاریخی شاخص در مرکز شهر، نقش محوری در شکل‌دهی هویت شهری و پویایی اجتماعی داشته‌اند و به‌عنوان فضای تلاقی اقتصاد، فرهنگ و زندگی روزمره عمل می‌کرده‌اند. گذرها و راسته‌های متصل به بازار، شبکه‌ای زنده از حرکت و تعامل انسانی ایجاد می‌کردند که حضور مستمر مردم را تضمین می‌نمود. این فضاها بستر انتقال فرهنگ، آداب و روابط اجتماعی بین نسل‌ها بوده و حس تعلق مکانی را تقویت می‌کردند. تداوم فعالیت این عناصر تاریخی، عامل اصلی سرزندگی اجتماعی و انسجام فرهنگی در مرکز شهر محسوب می‌شود.

یکی از محله هایی ک بخوبی این نقش را برعهده داشت محله فیض آباد است و همچنان نیز نقطه مهمی در مرکز شهر با توجه ب ابنیه های تاریخی و کارها و بازار متصل ب آن است
محله فیض‌آباد یکی از محله‌های شاخص مرکز تاریخی شهر است که به‌طور مؤثر نقش پیونددهنده میان بازار، فعالیت‌های اقتصادی و فضاهای تاریخی را بر عهده داشته است. وجود ابنیه تاریخی و استقرار کاربری‌های تجاری و خدماتی در این محله، آن را به یکی از کانون‌های اصلی رفت‌وآمد و تعامل اجتماعی تبدیل کرده است. اتصال مستقیم فیض‌آباد به راسته‌های بازار باعث تداوم حیات اقتصادی و حضور مستمر مردم در طول زمان شده است. این ویژگی‌ها موجب شده فیض‌آباد همچنان جایگاهی مهم و اثرگذار در ساختار فضایی و عملکردی مرکز شهر داشته باشد

ویژگی های محلات بافت تاریخی مانند فیض آباد

محله فیض‌آباد از نظر ساختاری دارای بافت ریزدانه و فشرده با گذرهای باریک و ارگانیک است که متناسب با الگوی تاریخی شکل‌گیری محلات مرکزی شهر توسعه یافته است. تنوع کاربری‌ها شامل واحدهای تجاری، خدماتی، مذهبی و مسکونی، باعث پویایی دائمی فضا در ساعات مختلف شبانه‌روز شده است. حضور ابنیه تاریخی و ارزشمند در کنار بازار و راسته‌های تجاری، به این محله هویتی متمایز و عملکردی فرامنطقه‌ای بخشیده است. این ساختار فضایی، فیض‌آباد را به یکی از عناصر کلیدی سازمان‌دهنده مرکز شهر تبدیل کرده است

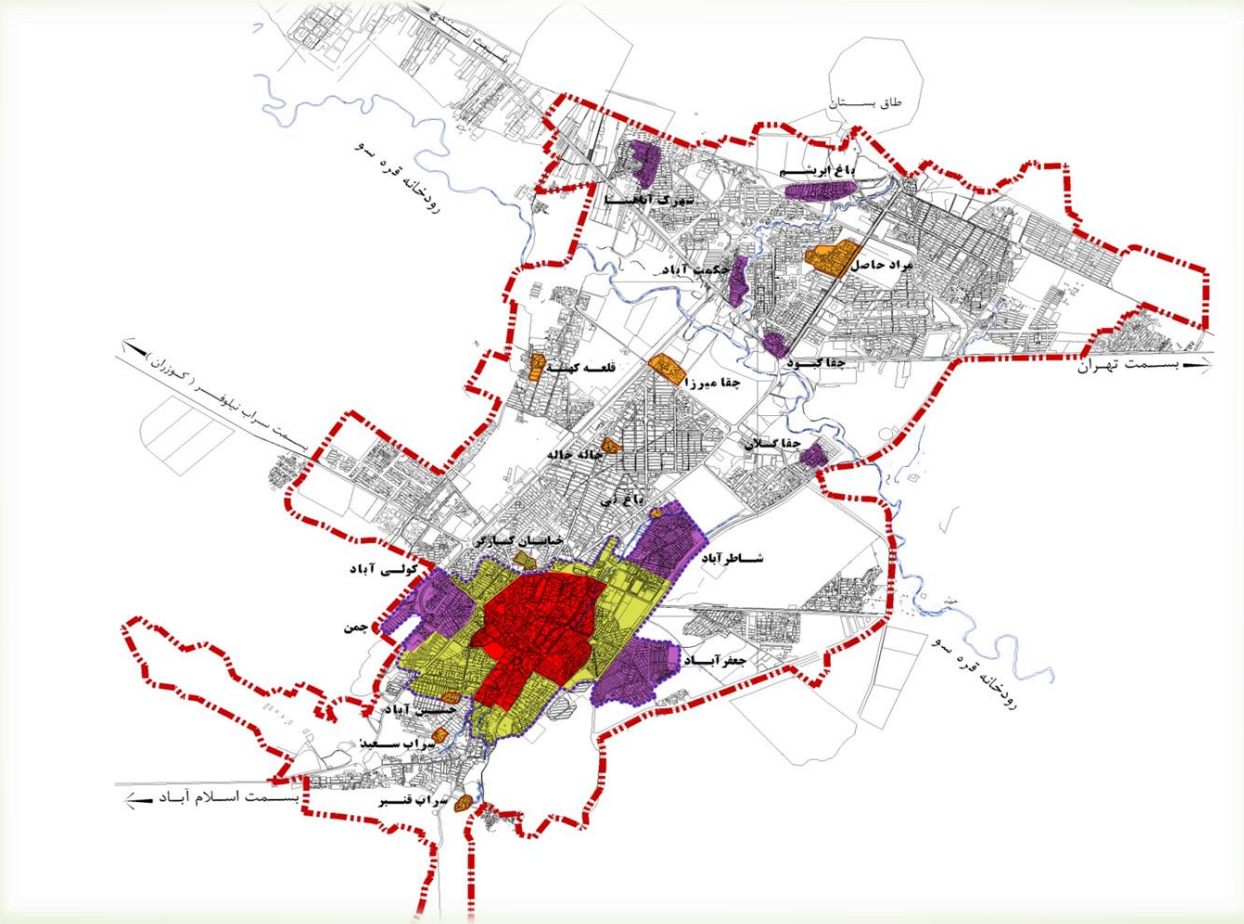
منطقه بازار و فیض‌آباد در هسته مرکزی بافت تاریخی، که به‌عنوان اولویت احیا شناسایی شده و بیشترین تمرکز مرمت، بهسازی گذرها و احیای بناهای تاریخی در آن صورت گرفته است. در این محله چندین بنای تاریخی شناسایی و مرمت‌شده یا در حال مرمت هستند .

در گستره وسیع‌تر بافت تاریخی، خانه‌های تاریخی تبدیل شده به مجتمع‌های اقامتی و گردشگری یکی از مصادیق محوطه‌سازی و پویاسازی بافت بوده که برای ارتقای کارکرد گردشگری اجرا شده است. این اقدامات برای جذب گردشگر و فعال کردن کاربری‌های اقتصادی در بافت تاریخی انجام می‌شود .

اقدامات مرمتی در بناهای شاخص تاریخی (مثل بناهای ثبت‌شده متعدد در فیض‌آباد و دیگر بخش‌های بافت) به‌عنوان بخشی از ساماندهی محیط شهری، زیرساخت‌های گردشگری و معرفی میراث کالبدی در حال پیگیری است .

این مداخلات با هدف ارتقای کیفیت منظر شهری، حفظ هویت تاریخی، افزایش حضور مردم و گردشگران و تقویت کارکردهای فرهنگی و اقتصادی در بافت تاریخی کرمانشاه دنبال می‌شوند

- مساحت بافت تاریخی:
- •کل محدوده‌ای که به‌عنوان بافت تاریخی شهر کرمانشاه شناخته شده حدود ۳۰۰ تا ۳۵۰ هکتار است، که بخشی از آن نیز در محدوده بافت فرسوده قرار می‌گیرد

- ابنیه تاریخی شاخص در بافت:
- از نمونه بناهای ثبت‌شده و شاخصی که در محدوده تاریخی شهر وجود دارند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد (همگی ثبت ملی و دارای شماره ثبت هستند:(
- تکیه معاون‌الملک – بنا تاریخی متعلق به دوره قاجار ثبت‌شده و مرمت‌شده .
- تکیه بیگلربیگی – از بناهای تاریخی مهم مرتبط با بافت قدیمی .
- خانه سوری – ثبت ملی و تبدیل‌شده به رستوران سنتی / گردشگری .
- مسجد عمادالدوله – مسجد تاریخی دوره قاجار ثبت ملی .
- مسجد حاج شهبازخان – مسجد ثبت‌شده در فهرست آثار ملی

محله فیض‌آباد با توجه به جایگاه تاریخی و موقعیت مرکزی خود، هنوز پتانسیل‌های زیادی دارد که کمتر مورد توجه قرار گرفته است:

ارتقای گردشگری فرهنگی و تجربه محلی: مسیرهای بازار و گذرهای تاریخی محله می‌توانند به راسته‌های گردشگری و فرهنگی فعال تبدیل شوند؛ مثل پیاده‌راه‌های بافت تاریخی، معرفی صنایع دستی، غذاهای سنتی و تجربه‌های محلی که تاکنون به‌صورت رسمی ساماندهی نشده‌اند.

بازآفرینی فضای شهری و گذرها: بسیاری از کوچه‌ها و گذرهای تاریخی هنوز مرمت و سنگ‌فرش نشده‌اند و قابلیت تبدیل به فضاهای عمومی، اجتماعی و فرهنگی با نورپردازی، مبلمان شهری و فضای سبز کوچک را دارند.

کاربری مجدد ابنیه تاریخی: بخش قابل‌توجهی از خانه‌ها و کاروانسراهای تاریخی متروکه یا نیمه‌فعال هستند؛ تبدیل این بناها به اقامتگاه‌های سنتی، گالری، کافه‌های فرهنگی یا کارگاه‌های هنری می‌تواند هم حفاظت از میراث را تضمین کند و هم گردشگری و اقتصاد محلی را فعال کند.

تقویت تعامل اجتماعی و اقتصادی محلی: هنوز فرصت پیوند اقتصاد شهری و زندگی روزمره ساکنان از طریق بازارهای محلی و فعالیت‌های فرهنگی مورد استفاده کامل قرار نگرفته است. ایجاد برنامه‌های محله‌محور، نمایشگاه‌های دوره‌ای و رویدادهای فرهنگی می‌تواند باعث جذب مردم و سرمایه شود.

ارتباط با شبکه شهری و بافت اطراف: فیض‌آباد می‌تواند محور پیوند با دیگر بخش‌های بافت تاریخی و مسیرهای گردشگری شهر باشد، اما هنوز این شبکه ارتباطی به‌صورت یکپارچه ساماندهی نشده است

نمونه‌های موردی و تحلیل پتانسیل آن‌ها

اقامتگاه و رستوران ونوشک

کارکرد: ترکیب اقامتگاه سنتی با رستوران سنتی.

پتانسیل: ایجاد تجربه گردشگری کامل؛ گردشگر علاوه بر اقامت، غذاهای محلی را در محیطی تاریخی تجربه می‌کند.

ویژگی مهم: حفظ معماری سنتی و حیاط مرکزی باعث ارتباط مستقیم با فرهنگ محله و حس اصالت شده است.

اقامتگاه و رستوران بامگاه

کارکرد: فضای اقامتی کوچک با امکان پذیرایی و رویدادهای فرهنگی.

پتانسیل: فعال کردن بناهای کوچک تاریخی که قبلاً بدون استفاده مانده‌اند.

ویژگی مهم: بهره‌گیری از حیاط و ایوان‌ها برای فعالیت‌های فرهنگی و جلسات سنتی؛ جذب گردشگر به‌صورت متمرکز و تجربی

هتل بوتیک آریو

کارکرد: هتل بوتیک با طراحی مدرن در قالب معماری سنتی.

پتانسیل: جذب گردشگران داخلی و خارجی که به دنبال تجربه لوکس با هویت تاریخی هستند.

ویژگی مهم: ترکیب امکانات مدرن و معماری سنتی باعث ماندگاری گردشگر و ارزش افزوده اقتصادی.

هتل بوتیک آریانا

کارکرد: هتل کوچک با معماری ایرانی و فضاسازی سنتی.

پتانسیل: تقویت شبکه اقامتی در مرکز تاریخی؛ ایجاد مسیر گردشگری منسجم.

ویژگی مهم: بازسازی نماها و فضاهای داخلی با مصالح سنتی، تجربه حضور در بناهای تاریخی را واقعی و ملموس می‌کند.

کافه آوان لانژ

کارکرد: کافه محلی با فضای گرم و چشم‌انداز به گذر تاریخی.

پتانسیل: زنده کردن حس تاریخی کوچه‌ها و جذب گردشگر با تجربه حسی و بصری.

ویژگی مهم: اتصال دیداری و فضایی به معماری گذر، ایجاد تجربه بصری منحصر به فرد و افزایش تعامل گردشگر با محیط شهری

محورهای اصلی موفقیت:

حفظ اصالت معماری (نما، حیاط، ایوان‌ها(

ایجاد تجربه ملموس و حسی (غذا، اقامت، دیدن چشم‌انداز تاریخی(

اتصال به مسیرها و گذرهای تاریخی برای شبکه‌سازی گردشگری

خلق شبکه گردشگری یکپارچه:
این مجموعه‌ها می‌توانند مسیر مشخصی برای گردشگر ایجاد کنند، از بازار و گذرهای تاریخی شروع و تا خانه‌ها و بناهای تاریخی ادامه یابد، که کل محله را به یک تجربه گردشگری زنده تبدیل می‌کند.

تقویت حضور مردم و اقتصاد محلی:
گردشگرانی که در این مسیر حضور پیدا می‌کنند، از فروشگاه‌ها، صنایع دستی، رستوران‌ها و خدمات محلی استفاده می‌کنند و این باعث جریان اقتصادی مستقیم و پایدار در محله می‌شود.

زنده کردن بافت و فضاهای شهری:
وجود فعالیت‌های فرهنگی و گردشگری در بناهای تاریخی باعث می‌شود کوچه‌ها و گذرها فعال شوند و از حالت فراموش‌شده و نیمه‌خالی خارج شوند. این موضوع علاوه بر حفظ کالبد تاریخی، حس زیست‌پذیری و امنیت را برای ساکنان افزایش می‌دهد.

تجربه حسی و آموزشی برای گردشگر:
مسیرهای گردشگری ایجاد شده، امکان تماس مستقیم با معماری، غذا، هنر و زندگی سنتی محلی را فراهم می‌کند، تجربه‌ای فراتر از صرف بازدید و عکاسی ارائه می‌دهد و هویت تاریخی محله را ملموس می‌سازد.

پایدارسازی اقدامات بازآفرینی شهری:
فعال شدن این مسیر گردشگری باعث می‌شود سرمایه‌گذاری روی مرمت و احیای دیگر بناها هم جذاب و توجیه‌پذیر شود و پروژه‌های بازآفرینی به شکل زنجیره‌ای در محله پیگیری شوند

تأثیر اقتصادی بر شهر کرمانشاه
افزایش گردشگری و درآمد مستقیم:

جذب گردشگران داخلی و خارجی باعث افزایش اقامت در هتل‌ها و بوتیک‌ها، مصرف در رستوران‌ها و خرید صنایع دستی و سوغات محلی می‌شود.

گردشگری تجربه‌محور طولانی‌تر می‌شود و گردشگر بیشتر هزینه می‌کند (اقامت + غذا + خرید + تجربه فرهنگی.(

ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم:

هتل‌ها، رستوران‌ها و کافه‌ها نیازمند نیروی انسانی محلی برای پذیرایی، مدیریت، آشپزی، راهنمای گردشگری و خدمات پشتیبانی هستند.

صنایع دستی و کارگاه‌های هنری با فروش محصول و کارگاه‌های آموزشی اشتغال غیرمستقیم ایجاد می‌کنند.

تقویت سرمایه‌گذاری خصوصی و عمومی:

موفقیت پروژه‌ها باعث می‌شود سرمایه‌گذاران بیشتری به بافت تاریخی توجه کنند و پروژه‌های مرمت، بازسازی و توسعه گردشگری را اجرا کنند.

ورود سرمایه، نوسازی تدریجی ابنیه و بازسازی گذرها را امکان‌پذیر می‌کند.

توسعه اقتصاد محله و خدمات جانبی:

افزایش رفت‌وآمد گردشگر و ساکنان باعث رونق کالا و خدمات محلی، فروشگاه‌ها، کارگاه‌های صنایع دستی، خدمات حمل‌ونقل محلی و غذاهای سنتی می‌شود.

۲ .تأثیر بر بافت و محله
زنده شدن گذرها و معابر تاریخی:

مسیر گردشگری باعث می‌شود کوچه‌ها و گذرهای کم‌کارکرد محله فعال شوند و از حالت نیمه‌خالی خارج شوند.

استفاده از فضاهای عمومی برای نشستن، دیدن، خرید و فعالیت فرهنگی، حس زندگی و امنیت را افزایش می‌دهد.

حفظ و مرمت بناهای تاریخی:

تبدیل بناها به اقامتگاه یا رستوران باعث نگهداری، مرمت و حفاظت از معماری سنتی می‌شود و تخریب‌های ناشی از رهاشدگی کاهش می‌یابد.

افزایش تعامل اجتماعی و فرهنگی:

گردشگران و مردم محله در گذرها و فضاهای عمومی با هم در تعامل مستقیم قرار می‌گیرند.

برگزاری رویدادهای فرهنگی، نمایشگاه‌های صنایع دستی و اجرای موسیقی محلی باعث تقویت حس هویت محله و تعلق اجتماعی می‌شود.

تغییر رفتار و کیفیت زندگی محلی:

ساکنان بافت تاریخی نسبت به محله خود احساس غرور و تعلق بیشتری پیدا می‌کنند.

استانداردهای خدمات شهری و زیباسازی محله ارتقا می‌یابد، که روی زندگی روزمره و امنیت محیط تأثیر مثبت دارد

سازمان باید فیض‌آباد و بافت تاریخی کرمانشاه را یک هسته گردشگری زنده، اقتصادی و فرهنگی ببیند، جایی که میراث حفظ، اقتصاد محلی فعال و تعامل اجتماعی تقویت می‌شود. با ابزارهای دیجیتال و برنامه‌ریزی دقیق، می‌توان مسیر گردشگری و احیای بناها را به شکل پایدار و جذاب برای گردشگر و ساکن پیش برد

مشارکت مردم با ترکیبی از آگاهی، مزیت اقتصادی، انگیزه فرهنگی و ابزارهای دیجیتال می‌تواند شکل گیرد. این کار باعث می‌شود ساکنان نه تنها از مسیر گردشگری و بازآفرینی سود ببرند، بلکه نگهبان هویت تاریخی و اجتماعی محله هم شوند و تجربه گردشگر و زندگی محلی به شکل همزمان ارتقا پیدا کند

باتشکر از حسن توجه شما